

СПЕЦИФІКА АКТУАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ВОДА» У НЕБЛИЗЬКОСПОРІДНЕНИХ МОВАХ

Зінченко О. С.

*(Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський
державний педагогічний університет»)*

*Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент
Таукчі О. Ф.*

Ключовим поняттям сучасної когнітивної лінгвістики є “концепт”, який все частіше використовується як термін у наукових працях дослідників, що вивчають проблеми мовленнєвого мислення. Поняття “концепт” не є однорідним і по-різному тлумачиться представниками різних лінгвістичних шкіл.

Короткий словник когнітивних термінів пропонує таке визначення концепту: "Концепт – термін, що слугує поясненню одиниць ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості та тієї інформаційної структури, яка відображає знання та досвід людини" [2].

Деякі вчені, наприклад М. А. Холодна, трактують концепт як “пізнавальну психічну структуру, особливості організації якої забезпечують можливість відображення дійсності в єдності різноякісних аспектів” [3, 23].

В. И. Карасик характеризує концепти як “ментальні новоутворення, які являють собою значимі усвідомлювані типізуємі фрагменти досвіду, що зберігаються у пам’яті людини.” [1, 361]

Отже, концепт – це уявлення людини про навколишню дійсність, спосіб передачі та отримання інформації про неї. Спробуємо проаналізувати концепт “вода” у російській, українській, англійській та німецькій мові.

У всіх зазначених мовах первинні значення лексем, що позначають воду, збігається, бо воно визначається його фізичними та хімічними властивостями. В слов’янській та англо-франкській лінгвокультурі вода – це прозора рідина без кольору та запаху, одна з чотирьох стихій, що спадає на землю у вигляді дощу, випаровується при температурі 100°C та перетворюється на лід при мінусовій температурі; рідина, що використовується для втамування спраги.

Семантика концепту вода української та російської мов дуже близька. В слов’янській лінгвокультурі вода – це 1)

водяний простір (вода прийшла, піднялася; територіальні води), 2) поверхня озера чи річки, що виступає як окрема фізична маса (Тихо-тихо Дунай воду несе), 3) щось беззмістовне та багатослівне (воду лити; в докладі було багато води), 4) взірць чистоти, краси та здоров'я (Будь здорова як вода), 5) щось небезпечне (За водою піти (в значенні зникнути); где вода, тут и беда). Також необхідно зазначити, що в східноєвропейських казках вода має магичні властивості – може бути живущою та зцілющою (мертва та жива вода у російському фольклорі), а в релігійному контексті вода завжди була символом оновлення людини та природи.

В англійській мові лексема "water" має такі номінативні значення: 1) напій 2) водний простір (озеро, море), 3) поверхня озера чи моря, 4) водойма, 5) курорт з лікувальними водами, 6) хвилі, 7) потік, водопад, 8) річка Темза, 9) приплив та відлив, 10) паводок, 11) рідкі виділення організму, 12) якість коштовного каміння, 13) акварельні фарби, 14) дощова вода, 15) водопровідна вода, 16) морська вода.

У фразеологічних виразах в англійській мові вода набуває нових властивостей і отримує певні характеристики: смак (*Stolen waters are sweet* – заборонений плід солодкий; ; *salt waters and absence wash away love* – любов помирає під час далекого плавання), колір (*blue water* – відкритий океан), доступність (*spend time like water* – витратити час дарма), висота (*come hell or high water* – що б не сталося), глибина (*A great ship asks deep waters* – великому кораблю велике плавання, *in deep waters* – в труднощах), здатність змінюватися (*written in water* – недовгоочіпний), небезпека (*go through fire and water* – пройти через випробування), температура (*get into hot water* – потрапити у біду).

В німецькій мові концепт вода у побутовому значенні має ті ж номінативні значення, що і в англійській мові. Але у поетичних виразах, прислів'ях та приказках значення концепту дещо відрізняється. Вода є 1) цінною (jmdm. nicht das Wasser reichen können – не бути гідним когось, буквально не мати змоги комусь подати води); проблемною (in schweres Wasser steuern – мати великі проблеми); спокійною (ein stilles Wasser sein – бути тихим, спокійним).

Отже, концепт "вода" в англійській, німецькій, українській та російській лінгвокультурі співпадають і в

переносному значенні вода зазвичай має наступні характеристики: цінність, небезпечність, швидкоплинність. Відповідно до територіальної та ментальної єдності концепт “вода” співпадає в українській та російській лінгвокультурі; а також в англійській та німецькій. Але англійській мові семантичне поле концепту значно ширше, тому що що Великобританія – це морська держава, і життя її мешканців було завжди пов’язано з водою.

1. Карасик В. И. Введение в когнитивную лингвистику. – Волгоград, 2004.
2. Краткий словарь когнитивных терминов: Отв. ред. Е. С. Кубрякова. М.: Изд-во МГУ, 1996.
3. Холодная М. А. Интегральные структуры понятийного мышления. – Томск, изд-во ТомГУ, 1998.

Перекладацькі інновації: матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 15-16 березня 2013 / редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.В. Ємельянова та ін. – Суми: Сумський державний університет, 2013.- С. 15-17.